

גנזי המלך

ארבע כנסות

113

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-90,000 עותקים להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226

"הוא דתן ואבירם"

כחה של הסתגלות לירי טילים. מהרצאותיו של הרב אמנון יצחק

בְּקֶר וְיָרֵם תּוֹלְעִים וַיִּכְאֹשׁ וַיִּקְצֹף עֲלֵהֶם
מֹשֶׁה" (שמות פרק טז). ופירש רש"י;
"וַיִּתְּרוּ אֲנָשִׁים" - (ש"ר) 'דתן ואבירם'
(שמות טז כ). הם שמדרו במשה ובדבר
ה' ולא יצאו ממצרים ונשארו שם
עד שלאחר מכן שיצאו ובאו למדבר
ואמרו: "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נִתְּנָה
רֹאשׁ וְנִשְׁוֹכָה מִצְרַיִם"
(במדבר פרק יד).
והמדרש מסביר;
"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל
אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ..
'נמנו ישראל במדבר
למנות דתן במקום
משה ואבירם נמי
במקומו של אהרן
שנאמר: "נִתְּנָה רֹאשׁ
וְנִשְׁוֹכָה מִצְרַיִם"
(ילקוט שמעוני
במדבר יג רמז
תשמג). והם; "אֲשֶׁר
הָצִוּ.. בְּהִצָּתָם עַל ה'
בְּעֵדַת קֹרַח."

אם כן מדוע
צריכה התורה לחזור
ולדבר מיחוס הרשעים

האלה וממפלתם?
וכי יכולנו לחשוב שיש עוד דתן
ואבירם אחרים ושם אביהם אליאב?
אלא ודאי שיש כונה חשובה לתורה
לחזור ולציין לרעה!

התורה שיורדת לעומק נבכי נפשם
של בני האדם יודעת כי אנשים הרואים
חטא גדול בפעם הראשונה ועוד חטא
של מרידה בשליחי ה' ומשיחיו שהינם

נצבים' (שמות ה כ).
והם היו המוסרים לפרעה על דבר
בריחתם של בני ישראל ממצרים ועל
כך ענם פרעה: "וַאֲמַר פְּרַעְה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם
הַמִּדְבָּר" (שמות פרק יד). ותרגם ר'
יונתן בן עוזיאל; "וַיִּמַּר פְּרַעְה לַדֹּתָן

"וּבְנֵי אֱלִיָּאב נִמְוָאֵל וְדָתָן וְאֲבִירָם
הוּא דָתָן וְאֲבִירָם קְרוּאֵי (קְרוּאֵי) הָעֵדָה
אֲשֶׁר הָצִו עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּעֵדַת
קִנְיָה בְּהִצָּתָם עַל ה'" (במדבר פרק כו)
למה חזרה התורה וכתבה את יחוסם
של דתן ואבירם? וכי איננו מכירים
אותם ואת מעשיהם המקולקלים, מן
הנאמר בתורה לפני
כן? והלא מעשיהם
ידועים ומפורסמים
לכל בר בי רב.

הלא שפל
מעשיהם וירידתם
המוסרית היתה לשם
דבר עוד בהיותם
במצרים כאשר פגעו
במשה רבנו באמרו:
"וַיֹּאמְרוּ מִי שִׁמּוֹךְ
לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְט
עָלֵינוּ הִלְהִיגֵנוּ אֹתָהּ
אִמֵּר כְּאֲשֶׁר הִרְגֵתָ
אֶת הַמִּצְרִי" (שמות
פרק ב). ורבי יונתן
בן עוזיאל בתרגומו
אומר: "וַאֲמַר לִיה
דָתָן: "מֵאֵן הוּא
דַמְנִי יִתֵךְ לַגְבֵר רַב

וְדִיִּין עֵלְנָא.." (שמות ב יד). וכן
ביוצאם בולזול מופגן כנגד משה
ואהרן; "וַיִּפְגְּעוּ אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן
נֹצְבִים לְקִרְיָתָם בְּצִאתָם מֵאֶת פְּרַעְה:
וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יֵרָא ה' עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט
אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת רִיחְנוּ בְּעֵינֵי פְרַעְה
וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו לְתֵת חֶרֶב בְּיָדָם לְהִרְגֵנוּ"
(שמות פרק ה). ורש"י מפרש; "וַיִּפְגְּעוּ"
- 'אנשים מִיִּשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן
וְגו'. ורבותינו דרשו; כֹּל נֹצֵבִים וְנֹצְבִים
- דָתָן וְאֲבִירָם הֵיוּ - שֵׁנָאֻר בָּהֶם: יִצְאוּ

ולאבירם בני ישראל דמשתירון
במצרים מטרפין הינון עמא בית ישראל
בארעא טרד עליהון טעוות צפון נגדו
דמדברא' (שמות יד ג). והם שאמרו
לשון הרע על משה כדברי הילקוט
שמעוני; 'עד שבאו דתן ואבירם שעשו
בו (במשה) דלטוריא. הלכו ואמרו
לפרעה מבזה הוא על פורפירא שלך
ועל עטרה שלך' (שמות ב רמז קסז).
והם שהותירו מן המן ככתוב: "וְלֹא
שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְּרוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ עַד

שו"ת חברותא

'גנזי המלך' מציג שאלות מעשיות שיש להן מענה בדפים הנלמדים במסגרת 'הדף היומי', עם ביאור 'חברותא'. למותר לציין שאין לסמוך על הנאמר בו לפסיקת הלכה

חובת ענית 'ברוך הוא וברוך שמו'

ישוב המחלוקת

הרא"ש והטור (שם) הוסיפו מקור לאמירת 'ברוך הוא וברוך שמו' ועוד אפילו כשמוזכרים צדיק, בשר ודם, צריך לברכו שנאמר (משלי י'): **"זכר צדיק לברכה"**. וכונתם שיש חובה בכל פעם שמוזכר שם צדיק לברכו.

וכן כתב בספר 'חרדים' (לרבי אלעזר אזכרי פל"ח א') מדברי המדרש (בראשית רבה פמ"ט): **"אמר רבי יצחק: כל המזכיר צדיק ואינו מברכו, עובר בעשה, שנאמר: "זכר צדיק לברכה"**. ולפיכך למד רבינו יחיאל קל וחומר כשמוזכרים צדיקו של עולם שצריך לברכו. ואם כן, אינו מבואר למה כתב ה'אור החיים' שהיא משנת חסידות.

ולכאורה יש לומר שבברכה שהוא עונה בסופה 'אמן', בזה בלבד היא מדת חסידות, לומר גם בהזכרת השם: **'ברוך הוא וברוך שמו'** מכיון שסומך לה, ברכת 'אמן' בסופה, אך כששומע הזכרת השם שלא בברכה, שאי אפשר לסמוך לו 'אמן' בסופה, שיתבאר ממנה שמברך את השם, בזה אפשר שאף ה'אור החיים' יודה שצריך לברך את השם באמירת: **'ברוך הוא וברוך שמו'**.

לענין הלכה

הפוסקים האריכו הרבה בדיון זה ואין כאן המקום להאריך בהם מכיון שאין דעתנו על הכרעת ההלכה ונציין מעט מהם: עיין במ"ב סי' קכ"ד סקכ"ב ובשעה"צ סקכ"ד ובספר 'יוסף אומן' למחר"י יוזפא סי' רצ"ו ובשו"ת 'רב פעלים' ח"ב חאו"ח סל"ז, 'חיי אדם' כלל כ' ס"ג וב'דגול מרבבה' סי' קכ"ד על דברי המג"א סק"ט ובשו"ע הגר"ז לענין אמירתו בפסד"ז ובשו"ת 'יוסף אומן' להחיד"א ס"ע ובשו"ת 'ציץ אליעזר' ח"א ס"י לענין המנהג ובספר חיים לראש למחר"ח פלאג"י דף ל"ח וב'אגרות משה' חאו"ח ח"ב סי' צ"ח ועיין עוד אריכות גדולה בילקוט יוסף סימן קכ"ד ס"ו מדברי הפוסקים הנ"ל ומדברי שאר פוסקים. ■

רבנו עליו השלום: **"כי שם ה' אקרא הבו גְדֹל לְאַלְקִינוּ"**.

מדברי רבינו יחיאל אנו למדים שכונת משה שבני ישראל יברכו את השם אחר שמיעת ברכה ולכן אמר: **'ברוך הוא וברוך שמו'** שהיא ברכה להשי"ת. ויתכן שאינו חולק על דברי רש"י שאפשר גם לומר 'אמן', אלא שהוסיף ובירך במטבע ברור יותר.

בין בדברי רש"י ובין בדברי רבינו יחיאל מתבאר שחובת: **"הבו גְדֹל לְאַלְקִינוּ"** נאמר אחר שמיעת ברכה, שהרי לא הזכירו חובה זו כי אם אחר הברכות ולא הזכירוהו אחר כל שמיעת שם השם. וכן משמע מדברי המחבר בשו"ע (סימן קכ"ד ס"ה) שכתב: **"על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום אומר: 'ברוך הוא וברוך שמו'"**.

אך בסעיף שלאחריו כתב: **"ויענו אמן (כששליח צבור חוזר התפילה) אחר כל ברכה וכו' ובכונה שיכוין בלבו אמת היא הברכה שברך המברך ואני מאמין בזה"**.

הפרי חדש (קכ"ד סק"ה קכ"ח סקי"ג) מפרש חובת: **"הבו גְדֹל לְאַלְקִינוּ"** על אמירת: **'ברוך הוא וברוך שמו'** כל פעם ששומע הזכרת שם השם, אפילו שאינו בברכה שמברכים להשם. ומשמע מדבריו שפירש כן, דברי הרא"ש בשם אביו.

ה'אור החיים' בספרו ראשון לציון (ברכות ס"ג). כתב על דברי הפרי חדש: אבל הזכרת ה' בברכתנו אין צריך דבר, אלא עניית 'אמן' אחר סיום הברכה ומשנת חסידות שנה, דכתב הטור ששמע שהיה אומר על הזכרת ה' בברכה: **'ברוך הוא וברוך שמו'** ולא הורה כן בהוראותיו, דאין לה עיקר מהגמרא.

מערכת 'חברותא'

מיוחד ל'גנזי המלך'

יומא דף ל"ז ע"א

שאלה: רצוני לברר: מקור אמירת 'ברוך הוא וברוך שמו' כששומעין הזכרת השם. והאם זה חובה, או מנהג טוב?

תשובה: בדף ל"ז ע"א שנינו בבבויטא: שרבי מפרש כונת הכתוב: **"כי שם ה' אקרא הבו גְדֹל לְאַלְקִינוּ"** (דברים לב) שכך אמר משה לישראל: **"כי שם ה' אקרא"** היינו; בשעה שאני מזכיר את שמו של הקדוש ברוך הוא, אתם; **"הבו גְדֹל לְאַלְקִינוּ"** כלומר; תברכו את אלוהינו.

וחנניה בן אחי רבי יהושע מפרש כן, מהנאמר: **"זכר צדיק לברכה"** (משלי פרק י) שכך אמר להם הנביא לישראל: **"בשעה שאני מזכיר את שמו של ה' שהוא צדיק עולמים, אתם תנו לו ברכה"**.

מהי ברכה זו, שמשם מצוה את בני ישראל לברך את השם, בשעה שהוא מזכיר את שם השם, מבואר ברש"י בברכות (כ"א. ד"ה כי שם) שהכונה באמירת 'אמן' וכלומר שכשמשם יזכיר את השם בברכה, בני ישראל יענו: 'אמן'. ומשמע שאף כונת הנביא שאמר: **"זכר צדיק לברכה"** גם על ברכה זו נאמר, שיענו 'אמן'. ולמדנו שלדעת רש"י כונת הגמרא ללמוד חובת עניית 'אמן' אחר שמיעת כל ברכה, למרות שאין כונתו לצאת ידי חובה בשמיעה זו, שעניית 'אמן' מחויבת מצד כבוד השי"ת אחר שמיעת ברכה שמברכים לשמו יתברך.

דעת רבינו יחיאל אבי הרא"ש

כתב הרא"ש בתשובתו (כלל ד' דין י"ט הו"ד בטור או"ח סימן קכ"ד): ששמע מאביו רבינו יחיאל, שהיה אומר על כל ברכה וברכה שהיה שומע בכל מקום: **'ברוך הוא וברוך שמו'** וזהו שאמר משה

גימטריא

"מוצאיהם למסעיהם"

מי שרואה עצמו בבחינת 'מה אני', גם הזדונויות שלו נעשים לזכויות.

רבי משה יעקב רביקוב זצ"ל - הסנדלר

שיפסול תמיד המעשים הראשונים וידע שלא עשה כלום. "בני משה ואהרן" - היינו; שזו היתה מדרגת משה ואהרן שאמרו "נבחנו מה" (שמות פרק טז). אנשים אלה "מוצאיהם" נחשבים להם "למסעיהם", אפילו הוצאות חוץ שלהם, כלומר זדונויות שלהם, נעשים זכויות; "ואלה מסעיהם למוצאיהם" פרושו; ש'אלה מוסיף על הראשונים'. מי שאינו נזהר לתקן תמיד את מעשיו הקודמים, רק מוסיף על הראשונים, אפילו "מסעיהם" הטובים נחשבים "למוצאיהם", כלומר; כהוצאה לחוץ. כיון שהוא חושב שמעשיו מתקנים, ודאי הוא עדין בחוץ. כי רק מי שמרגיש עצמו בבחינת מ"ה ואינו זוכה להשיג בכל יום מה שלא השיג אתמול, זוכה לשוב אל ה' בכל יום ונמשך אליו תמיד השפעת חסד ורחמים. ■

במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות'. רצונו לומר: הוי זהיר - מלשון זוהר, שיראה כזוהר אפילו מצוה קלה, שתהיה לו מסירות נפש בכל מצוה קלה כבחמורה, 'שאינ אתה יודע שכרן של מצות', פירוש: שעיקר שכרה הוא רק כשהוא זוכה ל'אי אתה יודע', שזוכה לידע שלא יודע עדין כלום ושלא עשה כלום. 'תכלית הידיעה היא שלא נדע'. על ידי זה זוכה להוסיף מעשים טובים ולהתקרב אל הבורא ברוך הוא.

וזהו שאמר הכתוב: "אלה מסעי בני ישראל לצבאתם נסעו" (במדבר פרק י').

עיקר מסעי האדם בעולם הזה הוא רק להיות "אלה". כמו שאמרו חז"ל (רש"י שמות כ"א א'): "כל מקום שנאמר 'אלה' פסל הראשונים". היינו

שנו רבותינו (אבות פ"ב מ"א): 'רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם', פירושו; שעיקר הדרך הישרה היא, לבור לו האדם, שגימטריא שלו מ"ה. שידע תמיד שהוא בבחינת מה ואין ושלא עשה כלום עד הנה ויוסיף בכל יום אומץ בעבודת השם יתברך, זו היא הדרך הישרה, רצה לומר זהו ישר ה'. כי ישר בא-ת

ב-ש גם הוא בגימטריא מ"ה. שעל ידי שהוא בבחינת מ"ה זוכה להמתקה מה'. וזה שאמר אחר כך: 'כל שהיא תפארת לעושיה' - שעושה מצוות ומעשים טובים בשביל שהקב"ה צוה לעשות אותם. וכל זה תפארת לו מן האדם, שהוא בגימטריא מ"ה. שלא עשה עדין כלום. וזה גם כן פירוש המשנה: 'הוי זהיר

גלות

"והייתם נקיים"

החתם סופר כותב: "כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה". מדוע הצטער? ומדוע היו בני גד וראובן ראשונים לצאת לגלות?

גם לזה התכוון שלמה המלך באומרו: "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת פרק ז). רצונו לומר: שאפילו בעשותו רק טוב, אי אפשר שלא יחטא עכ"פ ביציאת ידי הבריות, שאף הם יכירו בו שלא חטא. ואף בני גד ובני ראובן אשר בזה גופא הזהירם כאן משה רבנו לאמור: "והייתם נקיים מה' ומישראל", מצינו שעשו הכל כדי לצאת ידי חובתם, בהליכה בראש המחנה לכבוש הארץ, עם כל זה דומה שבסוף לא עלה הדבר בידם. ושוא, לכן היו הראשונים מכל השבטים לצאת לגלות, משום שלא הצליחו לצאת ידי הבריות. ■

דבר טועים הם בזה. והרהרתי כמה פעמים אם אפשר שקיים אדם בעולם מקרא זה על מתכונתו. ואולי

ה'חתם סופר' בלקוטי שו"ת סי' נ"ט כותב: "כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה: 'והייתם נקיים מה' ומישראל'". שני חובות הללו, להיות נקי מה' ומישראל עמו, הם שני עולים הרוכבים על צוארנו, אולם, יותר קל לצאת ידי החוב הראשון, היינו; ידי שמים, מאשר לצאת ידי הבריות, הנושאים בלבם מחשבות זרות ורעיונות מוזרים. ולא זו אף זו. עונשו של האחרון קשה לאין ערוך, ממי שאינו יוצא ידי שמים חס ושלום. כמו שמצינו בגמרא (סו"פ יו"כ) בענין חלול ה' שאין לו כפרה ר"ל. ודוגמא לחלול ה' הביאו, כגון; רב אשר קנה בשר ולא שילם את דמיו לאלתר, כלומר: אם אך לא עומדים ברמה הגבוהה, אשר הבריות דורשים ותובעים מאתנו, בישרות ובהגינות

פרשת 'מטות מסעי'

"נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֹף..."

ד' הקפיד שהמלחמה תהיה בימיו של משה רבנו דוקא, שלא יאמרו שמאחר ולקה את אשתו ממדין הוא מחניף להם

הרה"ג שלמה לוינשטיין

מיוחד ל'גנזי המלך'

"אִישׁ כִּי יֵדֵר נָדָר..." (במדבר ל', ג')

אומרת הגמרא (נדרים ח.): **'אמר רב גידל אמר רב, מנין שנשבעים לקיים את המצוה? שנאמר: "נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צִדְקָה"** (תהילים קי"ט, ק).

שואלת הגמרא: והלא היהודי מושבע ועומד מהר סיני, שהרי כל ישראל התחייבו לקיים את מצוות התורה. ואם כן קשה, הלא אין שבועה חלה על שבועה!

מדוע הקושיא היא על רב? הלא הקושיא היא על דוד המלך עצמו שאמר: **"נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צִדְקָה"**?

מפרש ה'תפארת ציון': המקשן סבר, שבפסוק מדובר על גדרים והרחקות ולא על מצוות דאורייתא עצמן והיינו שדוד המלך רצה לחזק עצמו ולכן נשבע לקיים את כל הגדרים וההרחקות וכפי משמעות הפסוק: **"לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צִדְקָה"**, דהיינו שמירה והרחקה. והרי הן לא נאמרו בתורה ועליהן אמנם ניתן ואף רצוי להשבע לפי שאין אדם מושבע עליהן מהר סיני. אבל רב, בקש להוכיח שנשבעים לקיים את המצוה, היינו; מצוות התורה עצמן. עליהן כבר מושבעים ועומדים מהר סיני!

ובאופן אחר מסביר ב'כרם חמד': שואל רבי שלמה קלוגר בספרו 'נדרי מצוה', מדוע ד' כפה על ישראל הר כגניגית, הלא הם אמרו: **"נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע"** (שמות פרק כד).

אלא יש לומר; שבמתן תורה הסכימו ישראל לקיים רק את ה'דאורייתא' ולא את ה'דרבנן'. דוד המלך שאמר: **"נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָהּ לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטֵי צִדְקָה"** התכוון למצוות דרבנן ועליו אין קושיא הרי הוא מושבע ועומד מהר סיני, שהלא

התורה שצריך כפרה - מי שהתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר, על אחת כמה וכמה!

אם האשה נדרה להיות נזירה ובעלה הפר לה והיא לא ידעה מכך והלכה ושתתה יין ונטמאה למתים, צריכה כפרה, משום שאמנם בפועל לא חטאה, אך מכל מקום מבחינתה נחשב לה הרבר לחטא, שהרי לא ידעה שבעלה הפר לה את נדרה. והרי זה דומה למי שהתכוון לאכול בשר חזיר, אבל לבסוף אכל בשר טלה, בסוכרו שמדובר בבשר חזיר - על כך אמרה התורה שבכל זאת הוא צריך סליחה וכפרה. ואם כן צא ולמד שמי שהתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו לאכול בשר חזיר - עאכ"כ שצריך כפרה.

מוסיפה הגמרא: כיוצא בדבר אתה אומר: **"וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׁאָ עֹונוֹ"** (ויקרא ה', י"ז), כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה: **'ומה מי שהתכוון לאכול שומן ועלה בידו חלב, אמרה התורה: "וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׁאָ עֹונוֹ", מי שהתכוון לאכול חלב - ועלה בידו חלב, על אחת כמה וכמה!'**

מדוע דוקא רבי עקיבא בכה על ענין זה? ומדוע הביא את שתי הדוגמאות של בשר חזיר וחלב?

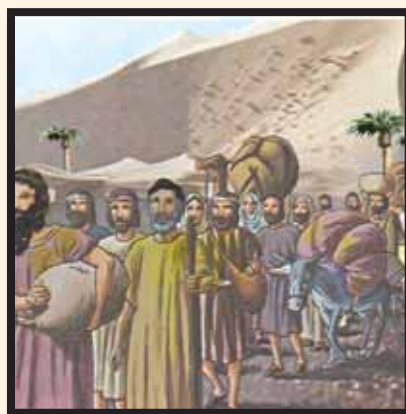
בגמרא שם מסופר שרבי עקיבא היה מתלוצץ בעוברי עבירה ואומר שנקל לאדם להתגבר על יצרו אם רק היה רוצה.

יום אחד החליט השטן להתגרות ברבי עקיבא, בא השטן לפני רבי עקיבא ונראה לו כאשה ועלה והתישב השטן על ראש הדקל.

החל רבי עקיבא לטפס על הדקל. כשהגיע למחצית הדקל, גילה השטן את עצמו.

אמר השטן: אם לא היו מכריזים ברקיע **'וזהרו ברבי עקיבא ותורתו'**, הייתי גובר עליך... על כך בכה רבי עקיבא ואמר: **'ומה מי**

את המצוות מדרבנן דוד המלך לא קבל ועל כן יכול להשבע לקיימן. אבל רב, שחי בזמן שלאחר נס פורים ואמרו חז"ל (שבת פ"ח.) שבפורים קבלוה מרצון, גם את המצוות מדרבנן, קשה איפוא, למה רב אומר שנשבעים לקיים את המצוות, הלא כבר מושבעים ועומדים מהר סיני?

"וְאִשָּׁה נִדְרָה אוֹ אֶסְרָה אֶסֶר עַל נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה: וְשָׁמַע אִישָׁה וְהַחֲרַשׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֶתָּה וְקָמוּ... נִדְרֶיהָ וְכָל אֶסֶר אֲשֶׁר אֶסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם: וְאִם הָפַר יָפַר... אִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעָהּ כָּל מִצְוָה שִׁפְתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹא אֶסֶר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁה הָפַרָם נָד' יִסְלַח לָהּ" (במדבר ל', י"א-י"ג)

אומר רש"י: **'וד' יסלח לה'** - **'במה הכתוב מדבר - באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים - זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שהוא מופר. ואם המופרים צריכים סליחה ק"ו לשאינן מופרים.'**

אומרת הגמרא (קדושין פ"א:) שרבי עקיבא כשהיה מגיע לפסוקים אלו היה בוכה ואומר: **'ומה מי שהתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה**

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה המלך דברים הטעונים גניזה

מכאן רואים שאנו מאמינים לכוומר יותר מאשר לחז"ל...

למה ד' ציוה להרוג רק את המדינים ולא את העמונים?

אומר רש"י: המואבים נכנסו מחמת יראה שיהיו שוללים אותם ולכן אין להורגם, אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם ולכן יש להנקם מהם. והיה קשה לרש"י: מה עם העמונים? למה לא נלמד ק"ו מהמדינים לעמונים, שאף בהם יש להנקם? התשובה היא: מפני ב' פרדות טובות שיש לי להוציא מהם - רות המואביה ונעמה העמונית.

ומה הביא את רש"י לפרש זאת? כי היה קשה לו, מה פירוש התוספת בפסוק: **"אחר תאסף אל עמיה"**? והתשובה היא: שאם לא היה נאמר: **"אחר תאסף אל עמיה"** היה אפשר לומר, שיש להכות גם את העמונים, כי הלא לגבי העמונים אין שום תירוץ להמנע מלנקום בהם, כפי הסבה שיש לגבי המואבים. אלא אמר הכתוב: **"נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים"** ומיד הוסיף ואמר: **"אחר תאסף אל עמיה"**, היינו: שאל תוסיף ותהרוג גם את העמונים. ומדוע? משום שיש ב' פרדות טובות להוציא מהם. לעומת זאת בפרשת 'פנחס' לא היה קשה לרש"י לענין העמונים, כי שם לא נאמר: **"אחר תאסף אל עמיה"** ולכן שם הזכיר רק את רות המואביה ולא את נעמה העמונית.

למה אמר לו **"אחר תאסף אל עמיה"**? ד' הקפיד שהמלחמה תהיה בימיו של משה רבנו, שלא יאמרו כי מאחר ולקח משם את אשתו ממדין, לכן הוא מחניף להם ולא עושה בהם מלחמה.

למה פרשת הגעלת כלים, נאמרה רק כאן? הלא הלא ישראל כבר נלחמו במלחמת סיחון ועוג?

אומר ה'שלמה חרשה' בשם ה'תכלת מרדכי: מן התורה, רק כלי בן יומו צריך הגעלה וכשהם שבו מן המלחמה הכלי כבר לא היה בן יומו כי שם הרגו את כולם. זה לגבי מלחמת סיחון ועוג. אבל אצלנו, במלחמת מדין, הם לקחו שבי והשבויים בשלו והכלים היו בני יומן וכיון שבשלו צריך להגעיל את הכלים. ■

שוללים אותם שלא נאמר אלא (דברים ב'): **"וְאַל תִּתְּגַדַּר בָּם מִלְחָמָה"**. אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. דבר אחר: מפני ב' פרידות טובות שיש לי להוציא מהם - רות המואביה ונעמה העמונית.

בתחילת פרשת 'פנחס' כתוב:

"צִוְּרוּ... הַמְּדִינִים וְהַפְּתִיחַם אוֹתָם: כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר נָפְלוּ לָכֶם עַל דְּבַר פְּעוּר וְעַל דְּבַר פְּזֹבִי בֵּת נָשִׂיא מְדִינָה אַחֲתָם הִמָּכָה כְּיוֹם הַמִּגְפָּה..." (במדבר כ"ה, י"ז - י"ח)

אומר רש"י: **"כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם - 'עַל דְּבַר פְּעוּר. שֶׁהִפְקִירוּ בְּנוֹתֵיהֶם לְזִנוּת כְּדִי לְהַטְעוֹתְכֶם אַחֵר פְּעוּר. וְאֵת מוֹאֵב לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד - מִפְּנֵי רוֹת שֶׁהִיָּתָה עֵתִידָה לְצִאת מֵהֶם, כְּדֹאמְרִינָן בַּבְּבֵא קָמָא (ל"ח)'"**.

בפרשתנו, מביא רש"י שתי סבות שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה וכן מפני שתי פרדות. ואילו בפרשת 'פנחס' מביא רש"י רק את הסבה השניה. מדוע?

בפרשת פנחס מונה רש"י רק את רות כסבה שלא התיר ד' לישראל להתגרות במואב. ומדוע אינו מזכיר את נעמה כפי שמזכיר בפרשתנו?!

אמרו חז"ל (ספרי דברים כ"ג, ח'): **"גְּדוֹל הַמַּחֲסִיאוֹ יוֹתֵר מִן הַהוֹרָג"**. שהמחסיאו מוציאו מהעולם הזה ומהעולם הבא וההורג מוציאו רק מהעולם הזה. והראיה - שהרי מצרים ואדום באו להרוג אותנו בחרב ואע"פ כן נאמר בתורה (דברים כ"ג, ח'): **"לֹא תִתְּעַב אֲדָמִי... לֹא תִתְּעַב מִצְרִי"**. לעומת זאת, על העמונים והמואבים, שרק החסיאו אותנו ולא בקשו להורגנו, נאמר (שם פס' ד'): **"לֹא יָבֹא עִמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקָהֶל ד'... עַד עוֹלָם"**.

בהקשר לכך, אמר פעם ה'חפץ חיים' שאנו מאמינים לכוומר יותר מאשר לחז"ל... הכיצד? חז"ל אמרו (עירובין ס"ט:): שמי שמחלל שבת, יינו יין נסך. אבל בימינו כשהיהודי מחלל שבת יגע בבקבוק יין ילמדו עליו זכות ויתיחסו אליו בסלחנות רבה... אבל אם אותו בחור ילך לכוומר ויאמר לו שהוא רוצה להמיר את דתו ואותו כומר יזה עליו מהמים הטמאים שלו, הרי שכולם יאמרו שהוא השתמד ויינו יין נסך!

שהתכוון לאכול חזיר ועלה בידו לאכול בשר טלה (=שהרי זאת לא היתה אשה, אלא רק השטן), בכל זאת צריך כפרה, מי שהתכוון באמת לחזיר ואכל חזיר - על אחת כמה וכמה שצריך כפרה!

והיה מעשה נוסף עם רבי עקיבא: (מקורו במסכת דרך ארץ ומובא בתוס' מגילה כ"ט:): פעם הלך בדרך וראה מת מצוה, היינו אדם שנפטר ואין לו קוברים. נשא רבי עקיבא את המת עד לקבר. כשהגיע לשיבה וסיפר על כך, אמר לו הרב שלו שהוא שופך דמים, שהלא אחד מן התנאים שהתנה יהושע בן נון בכניסה לארץ ישראל, **"ש'מת מצוה קונה מקומו"** (ב"ק פ"א.), היינו שמקום שנפל שם בעת מותו קנאו כמקום קבורה ואין בעל השרה יכול לעכבו.

על כך בכה רבי עקיבא ואמר: **"ומה מי שהתכוון לאכול שומן ועלה בידו חלב - צריך כפרה, מי שהתכוון לאכול חלב ואכל חלב על אחת כמה וכמה!"** הלא רבי עקיבא התכוון לעשות מצוה עם המת ובכל זאת הוא צריך לסליחה, כמו שאמרה התורה: **"וְלֹא יָדַע וְאִשָּׁם וְנִשְׂא עֲוֹנוֹ"** אם כן, מי שהתכוון לאכול חלב ועלה בידו חלב - על אחת כמה וכמה.

ועוד הסבר:

מדוע מכל התנאים, דוקא רבי עקיבא בכה על ענין זה?

אומר ה'שלמה חרשה': רבי עקיבא היה מעשרה הרוגי המלכות ואמרו חז"ל (מדרש משלי א' י"ג. וראה רבנו בחיי עה"ת סוף פר' מקץ) שהיה זה עונש על מכירת יוסף בידי עשרת אחיו.

אך על מכירת יוסף נאמר (בראשית נ', כ'): **"וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֲלֵקִים חֲשַׁבָה לְטִבָּה..."**. ועל כך בכה רבי עקיבא ואמר: **"ומה מי שהתכוון לאכול חזיר ועלה בידו בשר טלה' כך סוכל, אז מה יהיה על מי שמתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר, כמו אחי יוסף שהתכוון לרעה וה' אֲלֵקִים חֲשַׁבָה לְטִבָּה"** - בכל זאת נחשב להם הדבר לחטא, הלא אי אפשר לתאר ולשער את העונש על כך!

"נָקַם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֵר תִּאָּסֵף..." (במדבר ל"א, ב')
אומר רש"י: **"מֵאֵת הַמְּדִינִים" - 'וְלֹא מֵאֵת הַמוֹאֲבִים, שֶׁהִמּוֹאֲבִים נִכְנְסוּ לְדַבֵּר מַחֲמַת יְרֵאָה, שֶׁהָיוּ יְרֵאִים מֵהֶם שִׁיחִיו**

"הוא דתן ואבירם"

>>> המשך מעמ' 1

כמורדים בשם יתברך הרי שבאותה שעה הם מתקוממים ומוכנים לקורעם כדג ולגנותם ולהרחיקם מן המחנה לנדות ולהחריםם ללא פשרות כלל. אולם לאחר זמן קט עלולה רוח הקנאות להתקרר ולהצטנן כי טבעו של האדם להסתגל מהר גם לאוירה רעה וגם לשמועה רעה.

הסתגלות במעשה העקידה

כידוע ממעשה העקידה, ששרה אמנו פרחה נשמתה בשעה שהשטן הודיעה, כי נעקד יצחק. ואילו אברהם כשבשרו ה' על העקידה לא פרחה נשמתו, מדוע, ומה השוני בין שניהם?

התרוץ הוא: כשהשם הודיע לאברהם; **"וַיֹּאמֶר קַח נָא - אֶת בְּנֶךְ - אֶת יִחְיֵדָה - אֲשֶׁר אֶהְיֶה - אֵת יִצְחָק - וְלֹךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמִּדְבָּר וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלַיךְ"** (בראשית פרק כב) נתן הקב"ה שהות בדבריו לאברהם לעכל את הבשורה המרה עד שהסתגל אליה בפרק זמן קצר זה ויכול היה לסבול את הידיעה. בעוד שלשרה, השטן לא נתן שהות כלל והודיעה בבת אחת, כי נעקד יצחק ומיד פרחה נשמתה.

הסתגלות לירי טילים

כמו"כ במצב בו אנו נתונים, הריני חוזר ואומר: במשך שנים הרבה, הסתגלנו בתחילה, לדקירות סכינים ואח"כ הסתגלנו לזריקת בקבוקי תבערה על רכבים ואח"כ הסתגלנו לירי על מכוניות ואח"כ הסתגלנו לפגועים ואח"כ הסתגלנו לירי קסאמים ואח"כ הסתגלנו לחטיפות ועכשיו כנראה נסתגל לטילים ברחבי הארץ ואח"כ נסתגל למלחמות, עד שנסתגל למלחמת גוג ומגוג. אך כנגד כל ההסתגלויות הללו, יש עצה נפלאה והיא: להסתגל ללמוד תורה ולעשות מצוות שנאמר: **"עֲשֵׂה אֵם שְׂמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְשִׁמְרַתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִקֵּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ"** (שמות פרק יט).

בשעה קשה כזו לישראל, מן הראוי שנאסוף כלנו במעמד הגדול של קרוש ה' באצטרדיון טדי, כאיש אחד בלב אחד, לקרוא יחדיו: **"שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל"** ולהבקיע בתפילותינו שערי שמים לבטול הגזרות מעם ישראל.

התורה יודעת

וכיון שהתורה יודעת ממצבו של האדם שרושם הדברים דוהה בקרבו במהרה עד שיוכל לאט לאט לראות בדברים צד של הבנה והתקרבות ובקורתו מצטננת ועיניו אינן מבחינות בחטא כמאוס ומגונה והשפלת כבוד התורה אינה מזעזעת אותו ודברי הבלע על ה' ועל משיחו על תורת ישראל ומצוותיה אינם גורמים לו שום רעדה נפשית.

לכן באה התורה הקדושה וחוזרת ומספרת את מעשיהם הזדוניים של הרשעים האלה, הם דתן ואבירם, כדי לעורר בלבנו את הבקורת המחודשת על הרע כדי שלא יתקרב לב המאמין ולא יעשה אדיש כשפוגעים בתורת ישראל.

פרוש 'אור החיים' הקדוש

'אור החיים' הקדוש מפרש טעם אחד מדוע חזרה התורה והזכירה שוב את מעשיהם של דתן ואבירם הרשעים.

"הוא דתן ואבירם.." צריך לדעת מה בא ללמדנו במאמר זה? ואם להודיע, כי הן הנה האמורים במעשה קרח, דבר פשוט הוא, שאין לטעות שהיו דתן ואבירם אחרים, בני אליאב אחר. ועוד, מעיקרא לא היה לו להזכירם, והיו כלא היו כשאר המשפחות שספו תמו ולא נמנו. עוד, למה האריך בדברים אלו; **"אֲשֶׁר הָצִו... בְּהַצֵּתָם עַל ה'"** ונראה, כי לא בא הכתוב כאן, אלא לומר; שהן הנה, היו סיבה לכל מעשה קרח, כי יחפוץ ה' לפרסם הרשעים, שהם סיבה לרשע הנעשה, והוא אומר; **"הוא דתן ואבירם.. אֲשֶׁר הָצִו..."** פירוש; את אחרים, על ה' ומשה עבדו. וכן פירש רש"י.

הא למדת; שהם המחטיאים העדה הנועדת. ואפשר, שגם את קרח הם החטיאוהו והגם שאמר הכתוב: **"נִיָּקַח קִנְיָן..."**, שנראה שמעצמו עשה, אפשר שהיה, למה שקדם לו

מהם ולעולם הם הצו אותו:

ואומר; **"וּתְפַתַּח הָאָרֶץ..."** - אחר שהדברים כבר כתובין בפרשת קרח, נתכוין לומר; שגם בליעת קרח ואכילת האש מאתים וחמשים איש, הם היו סיבה למאורע, מתחלה ועד סוף. הא למדת; שהגם שנקהלו היהודים על משה ועל אהרן, היו חוזרים בהם, אם לא היו שני הרשעים.

וזה לך האות; כי האיש משה לא היה משתדל לרצות אלא להם, דכתיב (לעיל טז יב): **"וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקָרָא לְדָתָן וְאֶבְיָרִים..."** וכתוב (שם פסוק כה): **"וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל דָּתָן וְאֶבְיָרִים..."**, שהרגיש, שבהם הדבר תלוי.

מעתה נפשות כל המתים, תלוים בשני הרשעים ההם. ויש בזה לימוד זכות, על קרח ועל המאתים וחמשים איש. וכן תמצא, שאמר הכתוב בפרשת עקב (דברים יא ו): **"וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וְאֶבְיָרִים..."** שאינו מונה המאורע, אלא לדתן ואבירם. וכפי זה יכולין אנו להעמיד סברת האומר; עדת קרח, אין להם חלק לעולם הבא, בדתן ואבירם. ולהעמיד סברת האומר עליהם אמר הכתוב (ש"א ב ו): **"...מִדֵּרֶךְ שְׂאוֹל וַיַּעַל"** בשאר העדה - חוץ מהם'. (עיין סנהדרין קח): (אור החיים במדבר כו ט).

'החפץ חיים' לא מסתגל

מספרים על מרן בעל 'החפץ חיים' דצ"ל שבימי מלחמת העולם הראשונה בשעה שגלה עם ישיבתו למדינת רוסיה לאזור שהיו בו מעטים היהודים ומתוכם בודדים שומרי תורה ומצוות, פעם אחת עבר בשבת קדש ברחוב וראה חלול שבת. חזר לשיבה והשמיע שיחה מוסרית ופרץ בבכי עז ואמר: "אוי לי שראיתי חלול שבת!".

כעבור כמה שבועות שוב ראה חלול שבת חזר לשיבה וכמעשהו הראשון עשה ובכה בכי רב אך הוסיף ואמר לתלמידיו כי הוא מרגיש שבכיו הפעם פחות חמים מפעם הקודמת, שאז נבהל ונדהם מחלול שבת של יהודים.

ואנו לא מרגישים לצערנו מפאת הסתגלותינו כיצד אנו מתדרדרים מיום ליום בחמימותינו לתורה ולמצוות עד כדי קרירות ממש, בעוד שהחום נרגש יותר בעיני העולם הזה ופתוייו. ■

התכנסות עם הרב **אמנון יצחק** שליט"א
יום ראשון כ' תמוז 23/07/06
 השערים יפתחו ב-19:30 תחילת התוכנית ב-20:00
תל אביב רסיטל-דרך מנחם בגין 156 (דרך פ"ת לשעבר)
 © כל הזכויות שמורות לארגון "שופר"
 ההרצאות מאובטחות

מאגד העננה הולדז 22.000 מ"ש

עם הרב אמנון יצחק

מעמד אדיר

של קבלת

עול מלכות שמים

לשלומו של החטופים,

לרפואתם של הפצועים

ולהצלחת עם ישראל

במערכה הקשה

הכרטיסים אozלים!

תפוז פאנפאדין

ירושלים

להזמנת כרטיסים: 03-6762226 שולוחות: 208-211 משיבון 01-6740801

20 שנה לארגון 'שופר'

יום שלישי

ליל פ"ז באב

8

אוגוסט 06

ירושלים אינה סדום